

رابطه میان درماندگی مالی با تأخیر گزارش حسابرسی با میانجی‌گری اندازه موسسه حسابرسی، تخصص حسابرسی در صنعت و تنوع صاحبکار

دکتر فرزین خوشکار

مدرس گروه حسابداری و مدیریت، موسسه آموزش عالی ناصر خسرو، ساوه، ایران.

F.Khoshkar@hnhk.ac.ir

سیده محبوبه موسوی زاده

دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری، موسسه آموزش عالی ناصر خسرو، ساوه، ایران (نویسنده مسئول).

mah.musavizade@yahoo.com

تارا یزدانی نیا

دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری، موسسه آموزش عالی ناصر خسرو، ساوه، ایران.

yazdaniniatara@gmail.com

شماره ۳۶ / زمستان ۱۳۹۹ (جلد چهارم) / صص ۱-۱۳
چشم انداز حسابداری و مدیریت (دوره سوم)

چکیده

عدم انتشار به موقع اطلاعات حسابداری مالی بر سطح عدم اطمینان در تصمیم‌گیری تأثیر می‌گذارد. این تحقیق باهدف بررسی رابطه میان درماندگی مالی با تأخیر گزارش حسابرسی با میانجی‌گری اندازه موسسه حسابرسی، تخصص حسابرسی در صنعت و تنوع صاحبکار، در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران صورت گرفت پژوهش انجام شده از نظر نوع هدف، جزء پژوهش‌های کاربردی است و روش پژوهش از نظر ماهیت و محتوایی علت و معلولی می‌باشد. انجام پژوهش در چارچوب استدلال قیاسی - استقرایی صورت گرفته و برای تجزیه و تحلیل فرضیه‌ها از تحلیل پانلی استفاده شده است. برای جمع‌آوری اطلاعات، از داده‌های ۱۴۲ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۹۰-۱۳۹۷ استفاده شده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که درماندگی مالی تأثیر معناداری بر تأخیر گزارش حسابرسی ندارد. همچنین تخصص حسابرسی در صنعت بر رابطه بین درماندگی مالی و تأخیر در گزارش حسابرسی، تأثیر منفی و تنوع صاحبکار تأثیر مثبت دارد، به‌علاوه اندازه موسسه حسابرسی بر این رابطه تأثیر گذار نیست.

کلید واژگان: درماندگی مالی، تأخیر گزارش حسابرسی، اندازه موسسه حسابرسی، تخصص حسابرسی در صنعت، تنوع صاحبکار.

مقدمه

گزارشگری مالی به‌موقع برای بازارهایی که به‌درستی عمل می‌کنند یک ضرورت می‌باشد. این در حالی است که تأخیر در گزارشگری مالی می‌تواند عدم اطمینان در تصمیم‌گیری را افزایش داده و بر بازار تأثیر سوء بگذارد (صالحی و همکاران، ۱۳۹۹). تمرکز بر روی تأخیر در گزارش حسابرسی از دو جهت اهمیت دارد. اول اینکه به‌موقع بودن صورت‌های مالی موضوع مهمی برای سرمایه‌گذاران است، زیرا بر اساس بیانیه‌ی کمیسیون اوراق بهادار (۲۰۰۲) گزارش‌های دوره‌ای حاوی اطلاعات ارزشمندی برای سرمایه‌گذاران است و قبل از اینکه این اطلاعات در دسترس قرار بگیرد، وجود تأخیر طولانی باعث می‌شود

این اطلاعات برای سرمایه‌گذاران کم‌ارزش شود. بارتوو و کونیچیک^۱ (۲۰۱۷) اینگونه استدلال می‌کنند که تأخیر اشاره شده توسط کمیسیون بورس اوراق بهادار، باعث به وجود آمدن واکنش‌های غیرطبیعی قیمت سهام می‌شود. با توجه به اینکه صورت‌های مالی قبل از تاریخ گزارش حسابرسی قابل ارائه نیستند، در نتیجه می‌توان گفت تحقیق در مورد تأخیر گزارش حسابرسی، از جمله تحقیقات مربوط محسوب می‌شود (ویتورث و لمبرت^۲، ۲۰۱۴). دومین دلیل این است که تأخیر در گزارش حسابرسی مستقیماً نشان می‌دهد که آیا مشتریان از ادغام شرکت‌های حسابرسی سود می‌برند یا خیر. زیرا مشتریان تنها پس از تأیید صورت‌های مالی توسط حسابرس می‌توانند از مزایای آن استفاده کنند (مؤمنی و حسینی، ۱۳۹۹). بنابراین در مجموع تأخیر در ارائه اطلاعات حسابداری، کیفیت سود را به شدت کاهش داده؛ باعث افزایش عدم تقارن اطلاعاتی شده و بر شدت امکان فریب خوردن سرمایه‌گذاران اثر می‌گذارد و به سرمایه‌گذاران «مطلع» امکان می‌دهد تا از اطلاعات محرمانه برای سوءاستفاده از سرمایه‌گذاران «کم‌اطلاع» و افزایش عدم قطعیت ارزیابی‌های سرمایه‌گذاری و بازده مورد انتظار بهره‌برداری کنند. در نتیجه ارائه به موقع گزارش مالی از سوی شرکت‌ها، یکی از مؤلفه‌های اصلی گزارشگری باکیفیت است و باعث غنای محتوای اطلاعاتی شده و در نتیجه بر ارزش اثرگذار است (لاری دشت بیاض و همکاران، ۱۳۹۷).

رابطه میان درماندگی مالی و تأخیر در گزارش حسابرسی در تحقیقات به این صورت مورد توجه قرار گرفته است که معمولاً زمانی که احتمال شکست واحد تجاری افزایش یابد، احتمال اینکه حسابرسان مستقل تحت تعقیب قانونی قرار گیرند، افزایش می‌یابد. لذا در چنین شرایطی ممکن است حسابرس ملزم شود تا حسابرسی بیشتری را انجام داده و با جمع‌آوری مدارک و مستندات بیشتر، علیه هرگونه دادخواهی حقوقی احتمالی آتی، توان مقابله و دفاع از اظهار نظر خود را داشته باشد و بنابراین، کار حسابرسی با تأخیر بیشتری به پایان خواهد رسید (سیمنت و همکاران، ۱۹۹۵).

تحقیقات قبلی نشان داده‌اند که ویژگی‌های حسابرسان و مؤسسات بر تأخیر در گزارش حسابرسی مؤثر است (حبیب و محمودی^۳، ۲۰۱۷). برخی تجربیات نشان می‌دهد که بیشتر حسابرسان به چندین صاحبکار خدمت ارائه می‌دهند. حسابرسی چندین صاحبکار در یک زمان ممکن است به دلایل مختلف بر قابلیت اطمینان گزارش‌های مالی شرکت‌ها تأثیر بگذارد (بایر و سریدار^۴، ۲۰۰۶). به موجب برخی پژوهش‌ها کیفیت گزارش‌های مؤسسات حسابرسی غیر متنوع و تخصص‌گرا نسبت به مؤسسات حسابرسی متنوع بیشتر است (یعقوب نژاد و امیری، ۱۳۸۸). به‌عنوان مثال نتایج پژوهش‌ها گسترده در دنیا توسط هوگان^۵ (۱۹۹۷) نشان داده است که تخصص‌گرایی موجب ارتقای کیفیت گزارش حسابرسی خواهد شد. پیری و همکاران (۱۳۹۲) نیز نشان دادند که مؤسسات حسابرسی بزرگ و دارای تعداد صاحبکار بالا، در مقایسه با مؤسسات حسابرسی کوچک و دارای تعداد صاحبکار کم از کیفیت حسابرسی پایین‌تری برخوردارند. بنابراین با توجه به اهمیت به موقع بودن گزارش‌های حسابرسی برای استفاده‌کنندگان، در این تحقیق به بررسی رابطه میان درماندگی مالی با تأخیر گزارش حسابرسی با میانجی‌گری اندازه موسسه حسابرسی، تخصص حسابرس در صنعت و تنوع صاحبکار می‌پردازیم.

¹ Bartov and Konichitchki

² Whitworth and Lambert

³ Habib, A. , Mohammadi

⁴ Beyer and Sridhar

⁵ Hogan

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

چهار اصطلاح عمومی عدم موفقیت^۱، ناتوانی مالی، نکول^۲ و ورشکستگی معمولاً در ادبیات به جای یکدیگر مورد استفاده قرار می‌گیرند (بلواری^۳، ۲۰۰۷). درماندگی مالی به معنی عملکرد منفی شرکت است و به شکل فنی بیشتر مورد استفاده قرار می‌گیرد. به عبارت دیگر هنگامی که یک شرکت نمی‌تواند تعهدات فعلی خود را برآورده کند، دچار درماندگی مالی است. والتر (۱۹۷۶) دوره درماندگی مالی، وخیم‌تر از ورشکستگی است و معمولاً نشان‌دهنده یک حالت مزمن موقتی می‌باشد. یک شرکت زمانی خود را در این وضعیت می‌بیند که مجموع بدهی‌هایش بیش از ارزش منصفانه کل دارایی‌های آن باشد. بنابراین، خالص ارزش واقعی شرکت منفی است. ناتوانی تکنیکی در پرداخت دیون به راحتی قابل تشخیص است، درحالی که ورشکستگی به‌طور جدی تر نیاز به یک تجزیه و تحلیل جامع دارد که معمولاً انجام نمی‌شود (آلتمن^۴، ۲۰۰۶).

آلتمن و هاتچکیس^۵ (۲۰۰۶) درماندگی مالی را این‌گونه تعریف می‌کنند که هرگاه نرخ بازده تحقق یافته سرمایه به‌کاررفته در بنگاه به‌صورت معنادار و مداوم کمتر از نرخ بازده درخواست شده باشد، درماندگی مالی روی داده است؛ درحالی که ورشکستگی وضعیتی حقوقی و قانونی است که برای بنگاه درمانده مالی روی می‌دهد. ارائه تعریفی دقیق از گروه‌های درگیر مسئله درماندگی مالی بسیار مشکل است اما می‌توان مدعی شد که مدیریت، سرمایه‌گذاران، بستانکاران و نهادهای قانونی پیش از سایرین تحت تاثیر پدیده درماندگی مالی قرار می‌گیرند. لذا، امروزه پیش‌بینی درماندگی مالی از اهمیتی بسیار زیاد برخوردار است. در فرهنگ لغات آکسفورد، واژه پریشانی، درد، اندوه، فقدان منابع پولی و تنگدستی آورده شده است. در ادبیات مالی نیز تعاریف مختلفی از درماندگی مالی ارائه شده است (شاه نظری و مرانجوری، ۱۳۹۹). از نقطه نظر اقتصادی، درماندگی مالی را می‌توان به زبان ده بودن شرکت تعبیر کرد که در این حالت شرکت دچار عدم موفقیت شده است. در واقع در این حالت نرخ بازدهی شرکت کمتر از نرخ هزینه سرمایه است. حالت دیگر درماندگی مالی زمانی رخ می‌دهد که شرکت موفق به رعایت کردن یک یا تعداد بیشتری از بندهای مربوط به بدهی، مانند نگه‌داشتن نسبت جاری براساس قرارداد نباشد که به این حالت نکول تکنیکی گویند. حالت دیگر از درماندگی مالی، زمانی رخ می‌دهد که جریان‌های نقدی شرکت برای بازپرداخت اصل و فرع بدهی کافی نباشد و این زمانی است که ارزش ویژه شرکت عدد منفی شود (سلیمانیان و دارابی، ۱۳۹۶).

اتخاذ تصمیمات معقول اقتصادی و تخصیص بهینه‌ی منابع محدود و کمیاب، بدون وجود اطلاعات به موقع، معتبر و قابل اتکا، امکان‌پذیر نیست. از آنجایی که گزارش حسابرسی شامل اظهارنظر حسابرس در مورد قابلیت اعتماد صورت‌های مالی است، معمولاً سرمایه‌گذاران دوره کوتاه‌تر گزارش حسابرسی را ترجیح می‌دهند. هر چه فاصله زمانی بین پایان سال مالی و تاریخ انتشار صورت‌های مالی واحدهای تجاری کوتاه‌تر باشد، سودمندی حاصل از صورت‌های مالی حسابرسی شده‌ی واحدهای تجاری افزایش می‌یابد. افزایش فاصله‌ی زمانی بین پایان سال مالی و تاریخ انتشار صورت‌های مالی، احتمال فاش شدن اطلاعات به نفع گروهی از استفاده‌کنندگان و به زبان سایرین را افزایش می‌دهد (محمدرضایی و همکاران، ۱۳۹۷).

¹ Failure

² Default

³ Bellovary

⁴ Altman

⁵ Altman and Hotchkiss

تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی (ARL) به عنوان مدت زمان بین سال مالی و تاریخ گزارش حسابرسی تعریف می شود. با توجه به اینکه ARL به دلیل ویژگی خاص شرکتها و حسابرس آنها به طور مقطعی متفاوت است، درک عوامل احتمالی تعیین کننده ARL، بینشی در جهت کارایی حسابرس فراهم می آورد (علوی طبری و همکاران، ۱۳۹۲). تأخیر در ارائه گزارش حسابرس در حسابداری مالی با توجه به، به موقع بودن اطلاعات و حساسیت بازار انتشار یافته و چنین اطلاعات حسابداری نظر دانشگاهیان و محققان را به خود جلب کرده است. انتشار به موقع اطلاعات حسابداری مالی ممکن است بر سطح عدم اطمینان در تصمیم گیری تأثیر گذارد. پس از این رفتار بازار تحت تأثیر اطلاعات حسابداری انتشار یافته است (کوهن و همکاران، ۲۰۱۳).

از جمله عوامل مؤثر بر تأخیر گزارشگری و به موقع بودن و کیفیت حسابرسی به تبع آن، تخصص حسابرس در صنعت است. تخصص حسابرس در صنعت شامل به وجود آوردن افکار سازنده به منظور کمک (خلق ارزش افزوده) به صاحب کاران، همچنین فراهم کردن دیدگاهها و یا راهکارهای تازه برای برخی از موضوعاتی می شود که صاحب کاران در صنایع مربوط به خود با آن روبه رو می شوند (کند^۲، ۲۰۰۸). (سولومون و همکاران^۳، ۱۹۹۹) حسابرسان متخصص در صنعت را حسابرسانی تعریف می کنند که به وسیله صاحبکار خود انتخاب شده اند، آموزش کافی دیده اند و تجربه زیادی در یک صنعت خاص دارند. حسابرسانی که در صنعت مورد نظر تخصص دارند، به دلیل داشتن توانایی بیشتر در شناسایی و برخورد با مشکلات ویژه آن صنعت، می توانند حسابرسی را با کیفیت بیشتری انجام دهند. افزون بر این، هرچه مؤسسه حسابرسی تجربه بیشتری در صنعت خاصی کسب کند، به دلیل افزایش حسن شهرت، علاقه بیشتری به ارائه خدمات حسابرسی با کیفیت برتر پیدا می کند (دان و مابهی^۴، ۲۰۰۴).

عامل دیگر تنوع صاحبکار و اندازه مؤسسه حسابرسی است. وجود صاحب کاران متعدد^۵، تعدد صنعت، مهارت در صنعت خاص، کیفیت گزارش های حسابرسی را به دلایل مختلفی تحت تأثیر قرار می دهد (آرونادا^۶، ۲۰۰۴). مؤسسات حسابرسی دارای صاحب کاران گوناگون در یک صنعت خاص مخاطرات تجاری و عملیاتی آن صنعت را به خوبی درک می کنند. به عنوان مثال الزاماتی که در آمریکا در پی تشکیل هیئت نظارت بر شرکت های سهامی عام و تصویب قانون ساربنز آکسلی در سال ۲۰۰۲ ایجاد شده است، موضوع تنوع صاحب کاران و قبول حسابرسی های بیشتر را منوط به تحقق کیفیت مناسب حسابرسی نموده اند (یعقوب نژاد و امیری، ۱۳۸۸).

پیشینه پژوهش

یانتی و بدر^۷ (۲۰۱۸) با بررسی تاثیر درماندگی مالی بر تأخیر گزارشگری حسابرسی و راهگزینی داوطلبانه حسابرس به این نتیجه رسیدند که تأخیر گزارشگری تاثیر مثبتی بر راه گزینی داوطلبانه حسابرس دارد؛ اما درماندگی مالی بر راهگزینی داوطلبانه تاثیر معناداری ندارد و اظهار نظر حسابرس قادر به تأثیر گذاری بر رابطه درماندگی مالی و تأخیر گزارشگری نیست.

¹ Cohen

² Kend

³ Solomon

⁴ Dunn and Mayhew

⁵ Multiple Clients

⁶ Arruneda

⁷ Yanti, N., & Badera

یاسیا و همکاران (۲۰۱۸)^۱ به بررسی اثر اندازه شرکت، سود شرکت و پرداخت بدهی بر تأخیر گزارش حسابرسی پرداختند و دریافتند اندازه شرکت تأثیر منفی و معناداری بر تأخیر گزارش حسابرسی دارد و سود شرکت تأثیر منفی و معنادار بر تأخیر گزارش حسابرسی دارد. همچنین پرداخت بدهی تأثیر قابل توجهی بر تأخیر گزارش‌های حسابرسی ندارد. سلطانا، سینگ و همکاران (۲۰۱۵)^۲ در پژوهشی به بررسی ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی پرداخته‌اند. آنها دریافتند که بین تخصص مالی کمیته حسابرسی، تجربه قبلی در کمیته حسابرسی و استقلال کمیته حسابرسی با تأخیر گزارش حسابرسی ارتباط منفی و معناداری وجود دارد. همچنین آنها شواهدی مبنی بر ارتباط بین تأخیر گزارش حسابرسی با تنوع جنسیتی کمیته حسابرسی، اندازه کمیته حسابرسی و فراوانی جلسات به دست نیاوردند. محمد نور (۲۰۱۴)^۳ به بررسی رابطه تأخیر در گزارش حسابرسی با اندازه شرکت، اندازه کمیته حسابرسی و تمرکز مالکیت پرداختند. و به این نتیجه رسیدند که تأخیر در گزارش حسابرسی با اندازه شرکت، اندازه کمیته حسابرسی و تمرکز مالکیت رابطه مستقیم دارد اما با تخصص مالی کمیته حسابرسی رابطه معناداری ندارد. آپادور و مهد نور (۲۰۱۳)^۴ با بررسی عوامل مؤثر بر تأخیر در زمان صدور گزارش حسابرسی و حاکمیت شرکتی بیان نمودند که اندازه کمیته حسابرسی، تمرکز مالکیت، اندازه شرکت و میزان سودآوری با تأخیر در زمان صدور گزارش حسابرسی رابطه دارد. نتایج تحقیق آنها نشان داد که با افزایش تعداد اعضای کمیته حسابرسی تأخیر در زمان صدور گزارش حسابرسی افزایش خواهد یافت. همچنین با افزایش تعداد سهامداران بالای ۵ درصد مالکیت (تمرکز مالکیت) تأخیر در زمان صدور گزارش حسابرسی به دلیل افزایش تقاضا برای انجام حسابرسی با کیفیت بالاتر، افزایش خواهد یافت. میان اندازه شرکت و سودآوری با تأخیر در زمان صدور گزارش حسابرسی نیز رابطه معکوس برقرار می‌باشد. حبیب و بویان^۵ (۲۰۱۱) در بررسی رابطه میان تخصص حسابرسان در صنعت و تأخیر در گزارش حسابرسی نشان دادند که برای شرکت‌هایی که از حسابرسان متخصص استفاده می‌کنند، دوره تأخیر کوتاه‌تر است.

محمدرضایی و همکاران (۱۳۹۷) به بررسی تأخیر در گزارش حسابرسی و نقش تعدیل‌گر مالکیت خانوادگی پرداختند. تحلیل مدل‌های رگرسیونی نشان می‌دهد تأخیر در گزارش حسابرسی با خطای حسابرسی نوع اول رابطه معناداری ندارد، اما با خطای حسابرسی نوع دوم رابطه منفی و معناداری برقرار می‌کند. همچنین، بین مالکیت خانوادگی با خطای حسابرسی نوع اول رابطه مثبت و معناداری وجود دارد، اما با خطای حسابرسی نوع دوم رابطه معناداری ندارد. سایر یافته‌ها نیز نشان می‌دهد مالکیت خانوادگی رابطه تأخیر در گزارش حسابرسی و خطای حسابرسی نوع دوم را تعدیل نمی‌کند. لاری دشت بیاض (۱۳۹۷) در تحقیقی به بررسی ارتباط میان ویژگی‌های کمیته حسابرسی با ارائه به موقع گزارش حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتایج پژوهش حاکی از آن است که اندازه و سابقه تشکیل کمیته حسابرسی و وجود اعضای دارای تخصص مالی در کمیته‌های حسابرسی با کاهش تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی همراه است؛ ولیکن استقلال کمیته حسابرسی و تجربه اعضای کمیته حسابرسی موجب افزایش تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی می‌گردد. مهدوی و حسینی نیا (۱۳۹۴) در تحقیقی با عنوان بررسی اثربخشی کیفیت حسابرسی بر کاهش تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، نشان دادند که بین نوع گزارش حسابرسان با تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی، رابطه

¹ Yosia

² Sultana, N., Singh et al.

³ Mohamad noor

⁴ Apadore and Mohd Noor

⁵ Habib, A. and Bhuiyan

مثبت و معناداری وجود دارد. یعنی، در صورت دریافت گزارش حسابرسی تعدیل شده، تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی بیشتر می شود. همچنین، نتایج پژوهش نشان می دهد که بین تغییر حسابرسی و تخصص حسابرسی در صنعت با تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی، رابطه معنادار آماری وجود ندارد. یعنی، تغییر حسابرسی و تخصص حسابرسی در صنعت باعث کاهش تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی نمی شود. علوی طبری و عارف منش (۱۳۹۲) در تحقیقی با عنوان رابطه تخصص صنعت حسابرسی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران نشان دادند، تأخیر در گزارش حسابرسی در شرکت های با تخصص صنعت کوتاه تر است.

فرضیه تحقیق

فرضیه اول: در ماندگی مالی با تأخیر گزارش حسابرسی رابطه معناداری دارد.
فرضیه دوم: اندازه موسسه حسابرسی بر رابطه در ماندگی مالی با تأخیر گزارش حسابرسی تاثیر گذار است.
فرضیه سوم: تخصص حسابرسی در صنعت بر رابطه در ماندگی مالی با تأخیر گزارش حسابرسی تاثیر گذار است.
فرضیه چهارم: تنوع صاحبکار بر رابطه در ماندگی مالی با تأخیر گزارش حسابرسی تاثیر گذار است.

روش تحقیق و جامعه آماری

تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر شیوه گردآوری داده ها، از نوع تحقیقات نیمه تجربی پس رویدادی در حوزه تحقیقات اثباتی حسابداری است که با استفاده از روش رگرسیون چند متغیره (استفاده از روش پانل با اثرات ثابت) و مدل های اقتصادسنجی انجام شده است. اطلاعات مربوط به صورت های مالی شرکت ها، از طریق نرم افزار تدبیر پرداز و ره آورد نوین و پایگاه های اینترنتی بورس اوراق بهادار تهران جمع آوری شده است و برای تجزیه و تحلیل داده های از نرم افزارهای EVIEWS9 استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه شرکت های پذیرفته شده در بازار سرمایه ایران در یک بازه زمانی ۸ ساله طی دوره زمانی ۱۳۹۰-۱۳۹۷ می باشد که با استفاده از روش حذف سیستماتیک و بعد از مدنظر قرار دادن معیارهای زیر تعداد ۱۴۲ شرکت به عنوان جامعه آماری انتخاب شدند:

۱. شرکت قبل از سال ۱۳۹۰ در بورس پذیرفته شده و تا پایان سال ۱۳۹۷ در بورس فعال باشد؛
۲. سال مالی شرکت منتهی به ۲۹ اسفند باشد و طی زمان تحقیق تغییر سال مالی نداشته باشد؛
۳. فعالیت اصلی شرکت سرمایه گذاری، بانکداری، لیزینگ و نهاد مالی نباشد؛
۴. اطلاعات مورد نیاز در بخش تعریف متغیرها در دسترس باشد و
۵. شرکت در دوره مورد مطالعه تغییر سال مالی نداشته باشد.

متغیرها و مدل تحقیق

متغیر وابسته: تأخیر در گزارش حسابرسی (ARL): فاصله زمانی بین تاریخ پایان سال مالی و تاریخ امضای گزارش حسابرسی محاسبه می شود.

متغیر مستقل؛ درماندگی مالی (FD): در این پژوهش معیار اصلی انتخاب شرکت‌های ورشکسته بر اساس ماده ۱۴۱ قانون تجارت می‌باشد اما به‌منظور اطمینان از صحت آن و همچنین آزمون‌پذیر بودن فرضیه‌های پژوهش، احتمال ورشکستگی شرکت‌ها را با استفاده از مدل (آلمن، ۱۹۸۳) به شرح زیر مورد بررسی قرار دادیم.
رابطه (۱)

$$z = 1.1x_1 + 1.4x_2 + 3.3x_3 + 0.6x_4 + 0.99x_5$$

در این مدل:

$$X_1 = \text{سرمایه در گردش} / \text{کل دارایی}$$

$$X_2 = \text{سود انباشته} / \text{کل دارایی}$$

$$X_3 = \text{درآمد قبل از بهره و مالیات} / \text{کل دارایی}$$

$$X_4 = \text{ارزیابی بازار سهام} / \text{ارزش دفتری بدهی}$$

$$X_5 = \text{فروش} / \text{کل دارایی}$$

در این مدل اگر مقدار Z محاسبه شده برای شرکت‌ها کمتر از ۱/۲۳ باشد. نامطمئن و نابسامانی مالی قرار دارد و احتمال ورشکستگی شرکت خیلی بالا است و اگر بین ۱/۲۳ و ۲/۹ باشد شرکت در ناحیه خاکستری است و احتمال ورشکستگی آن وجود دارد و اگر بزرگ‌تر از ۲/۹ باشد شرکت در وضعیت مطمئن و سلامت مالی قرار دارد و احتمال ورشکستگی شرکت خیلی کم است.

متغیر میانجی

الف) اندازه مؤسسه حسابرسی: (BIG): معمولاً در تحقیقات خارجی نوع حسابرس از طریق تعیین چهار حسابرس بزرگ تعیین شده است. ما در این پژوهش دو مؤسسه (سازمان حسابرسی و مؤسسه حسابرسی مفید راهبر) را به‌عنوان حسابرس بزرگ در نظر گرفتیم اگر حسابرس جزو حسابرسان رتبه بالای این مؤسسات باشد عدد یک در غیر این صورت عدد صفر.

ب) تخصص حسابرس در صنعت: (Spau): در این پژوهش، برای اندازه‌گیری تخصص حسابرس از رویکرد سهم از بازار استفاده می‌شود. برای محاسبه سهم از بازار، رویکرد پالمرز به کار می‌رود که مطابق با آن، تخصص صنعتی حسابرس متغیری دامی (دووجهی) است. چنانچه سهم بازار (مجموع دارایی‌های تمام صاحب‌کاران هر مؤسسه حسابرسی خاص در صنعت خاص تقسیم بر مجموع دارایی‌های تمام صاحب‌کاران در صنعت خاص) مؤسسه حسابرسی خاصی از نسبت به‌دست‌آمده از رابطه $(\frac{1}{N \text{ audit firms}} * 1/2)$ بیشتر باشد، مؤسسه حسابرسی مذکور متخصص در صنعت محسوب شده و به آن یک اختصاص می‌یابد؛ در غیر این صورت برای این متغیر صفر در نظر گرفته می‌شود. در رابطه یادشده، مخرج کسر بیان‌کننده تعداد مؤسسه‌های حسابرسی مشغول به کار در صنعتی خاص است. از سویی دیگر، سهم از بازار عبارت است از فروش‌های رسیدگی شده توسط مؤسسه حسابرسی در صنعتی خاص، بخش بر کل فروش‌های آن صنعت.

ج) تنوع صاحبکار: (Client Diversity): در صورتی که حسابرسان حداقل در ۵ صنعت حسابداری شرکت‌های بورسی را بر عهده داشته باشند، دارای تنوع صاحبکار در صورتی که حسابداری کمتر از پنج صنعت را بر عهده داشته باشند غیر متنوع به حساب آمده‌اند (یعقوب نژاد و امیری، ۱۳۸۸).

همچنین تأثیر متغیرهای کنترلی زیر نیز بر این رابطه بررسی شده است:

اهرم مالی (LEV): که از طریق تقسیم کل بدهی‌ها به کل دارایی‌ها به دست می‌آید.

$$LEV = \frac{DEBT}{TA}$$

کیو توبین (TobinsQ): ارزش شرکت از طریق نسبت کیوتوبین محاسبه می‌شود که متغیر عملکرد شرکت بوده و از طریق جمع قیمت بازار سهام و ارزش دفتری جمع بدهی تقسیم بر جمع ارزش دفتری دارایی‌ها محاسبه خواهد شد. بر این اساس مدل‌های پژوهش به شرح زیر ارائه خواهد شد. که بر این اساس مدل‌های تحقیق به شرح زیر ارائه می‌شود:

$$ALR_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 FD_{i,t} + \beta_2 Lev_{i,t} + \beta_3 TobinsQ_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

$$ARL_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 FD_{i,t} + \beta_2 BIG_{i,t} + \beta_3 (FD * BIG)_{i,t} + \beta_4 Leverage_{i,t} + \beta_3 TobinsQ_{i,t} + \varepsilon$$

$$ARL_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 FD_{i,t} + \beta_2 Spau_{i,t} + \beta_3 (FD * Spau)_{i,t} + \beta_4 Leverage_{i,t} + \beta_3 TobinsQ_{i,t} + \varepsilon$$

$$ARL_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 FD_{i,t} + \beta_2 Client\ Diversity_{i,t} + \beta_3 (FD * Client\ Diversity)_{i,t} + \beta_4 Leverage_{i,t} + \beta_3 TobinsQ_{i,t} + \varepsilon$$

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

جدول ۱، آماره‌های توصیفی متغیرهای پژوهش در طی زمان مورد بررسی نشان می‌دهد.

جدول (۱): آمار توصیفی متغیرها

شاخص‌های پراکندگی			شاخص‌های مرکزی		نام و تعداد متغیرها	
بیشینه	کمینه	انحراف معیار	میانگین	میانگین	علامت اختصاری	متغیرها
۱	۰	۲۴/۷۶	۸۳	۷۰/۷۹	ALR	تأخیر در گزارش حسابداری
۱۱/۹۰	-۰/۷۴	۲/۳۴	۲/۶۵	۳/۱۷	FD	درماندگی مالی
۱	۰	۰/۲۹	۰	۰/۲۹	BIG	اندازه موسسه حسابداری
۱	۰	۰/۴۴	۰	۰/۳۸	Spau	تخصیص حسابرس در صنعت
۱	۰	۰/۳۸	۰	۰/۳۶	Client Diversity	تنوع صاحبکار

۱/۵۵	۰/۰۳	۰/۱۷	۰/۶۳	۰/۶۰	LEV	اهرم مالی
۸/۱۴	۰/۳۱	۰/۷۷	۱/۹۹	۲/۱۱	TobinsQ	کیوتوبین

انتخاب مدل اول

در انتخاب مدل داده‌های ترکیبی با دو حالت کلی روبرو هستیم. در حالت اول عرض از مبدأ برای کلیه شرکت‌ها یکسان است که در این صورت با روش پول و در حالت دوم عرض از مبدأ برای تمام شرکت‌ها متفاوت است که در این حالت روش پانل انتخاب می‌شود. برای شناسایی دو حالت مذکور از آزمون اف-لیمر استفاده می‌کنیم.

جدول (۲): آزمون چاو یا لیمر و آزمون هاسمن (مدل اول)

نوع آزمون	آماره آزمون	مقدار آماره آزمون	P-Value
آزمون F لیمر	F	۱۶/۰۹	۰/۰۰۰
آزمون هاسمن	χ^2	۱۵۶/۳۲	۰/۰۰۰

با توجه به جدول ۲ مقدار احتمال آماره F و آماره کای-دو برای مدل کمتر از ۰/۰۵ هست؛ بنابراین فرض صفر یعنی برابری عرض از مبدأ رد می‌شود، بنابراین استفاده از روش پانل ارجحیت دارد. لذا لازم است برای انتخاب الگوی اثرات ثابت یا اثرات تصادفی آزمون هاسمن انجام شود. نتایج آزمون هاسمن نیز نشان می‌دهد که روش مورد استفاده پانل با اثرات ثابت هست.

جدول (۳): نتایج برآورد مدل اول تحقیق

متغیر	مقدار ضرایب	مقدار t	مقدار احتمال
FD	-۰/۳۵	-۱/۳۱۲	۰/۱۲۳
LEV	-۰/۱۶	-۰/۸۹	۰/۲۱۳
TobinsQ	-۰/۴۱	-۴/۶۵	۰/۰۰۰
C (مقدار ثابت)	۷/۴۳	۸/۳۳	۰/۰۰۰
مقدار F		۲۳/۳۳	۰/۰۰۰
(R^2) ضریب تعیین		۰/۶۱۲۲	۱/۹۸
ضریب تعیین تعدیل شده		۰/۵۸۷۶	۰/۱۸۹

بر اساس نتایج ارائه شده در جدول ۳، سطح معنی‌داری آماره t مربوط به درماندگی مالی بزرگ‌تر از ۰/۰۵ بوده و برابر با (۰/۱۲۳) یعنی بی‌معنی هست، و ضریب آن برابر با (-۰/۳۵) و مقدار آماره t برای آن برابر با -۱/۳۱۲ هست که این مقادیر آماره t در ناحیه رد فرض صفر قرار نمی‌گیرد؛ براساس این یافته‌ها می‌توان گفت که درماندگی مالی تاثیر معناداری بر تأخیر گزارش حسابرسی ندارد و در نتیجه فرضیه پژوهش رد می‌شود.

انتخاب مدل دوم

جدول (۴): آزمون چاو یا لیمر و آزمون هاسمن (مدل دوم)

نوع آزمون	آماره آزمون	مقدار آماره آزمون	P-Value
آزمون F لیمر	F	۱۰/۴۵	۰/۰۰۰۰
آزمون هاسمن	χ^2	۱۹۴/۳۲	۰/۰۰۰

با توجه به جدول ۴، مقدار احتمال آماره F و آماره کای-دو برای مدل کمتر از ۰/۰۵ هست؛ بنابراین فرض صفر یعنی برابری عرض از مبداها رد می‌شود، بنابراین استفاده از روش پانل ارجحیت دارد. نتایج آزمون هاسمن نیز نشان می‌دهد که روش مورد استفاده پانل با اثرات ثابت هست.

جدول (۵): نتایج برآورد مدل دوم تحقیق

متغیر	مقدار ضرایب	مقدار t	مقدار احتمال
FD	-۰/۴۹	-۱/۰۹	۰/۱۸۷
BIG	-۰/۶۶	-۱/۶۷	۰/۰۹۸
Spau	-۰/۲۷	-۳/۴۵	۰/۰۰۰
Client Diversity	۰/۸۹	۴/۷۶	۰/۰۰۰
(FD * BIG)	-۰/۴۹	-۱/۸۷	۰/۰۸۸
(FD * Spau)	-۰/۴۸	-۳/۰۹	۰/۰۰۲
(FD * Client Diversity)	۰/۵۷	۶/۸۸	۰/۰۰۰
LEV	-۰/۴۷	-۰/۹۸	۰/۲۴۴
TobinsQ	-۰/۵۴	-۷/۷۹	۰/۰۰۰
مقدار ثابت) C	۱/۴۱	۲/۸۹	۰/۰۲۷
مقدار F		۱۵/۳۲	مقدار احتمال F
(R^2) ضریب تعیین		۰/۴۹۸۰	دوربین واتسون
ضریب تعیین تعدیل شده		۰/۴۶۸۹	آماره جارکو - برا (P-Value)

بر اساس نتایج ارائه شده در جدول ۵، که سطح معنی‌داری آماره t مربوط به متغیر «(FD * BIG)» بزرگ‌تر از ۰/۰۵ بوده (۰/۰۸۸) و در ناحیه رد فرض صفر قرار نمی‌گیرد. همچنین سطح معنی‌داری آماره t مربوط به متغیر «(FD * Spau)» کوچک‌تر از ۰/۰۵ بوده (۰/۰۰۲) و ضریب آن (-۰/۴۸). همچنین مقدار آماره آن (-۳/۰۹) در ناحیه رد فرض صفر قرار می‌گیرد؛ سطح معنی‌داری آماره t مربوط به متغیر FD * Client Diversity کوچک‌تر از ۰/۰۵ بوده (۰/۰۰۰) و ضریب آن (۰/۵۷). همچنین مقدار آماره آن (۶/۸۸) در ناحیه رد فرض صفر قرار می‌گیرد؛ بنابراین می‌توان گفت که تخصص حسابرس در صنعت بر رابطه بین در ماندگی مالی و تأخیر در گزارش حسابرسی، تأثیر منفی و تنوع صاحبکار تأثیر مثبت دارد، به علاوه اندازه موسسه حسابرسی بر این رابطه تأثیر گذار نیست.

بحث و نتیجه گیری

این تحقیق باهدف بررسی رابطه میان درماندگی مالی با تأخیر گزارش حسابرسی با میانجی‌گری اندازه موسسه حسابرسی، تخصص حسابرس در صنعت و تنوع صاحبکار، در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران صورت با جمع‌آوری اطلاعات، از داده‌های ۱۴۲ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۹۰-۱۳۹۷، نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که درماندگی مالی تأثیر معناداری بر تأخیر گزارش حسابرسی ندارد. همچنین تخصص حسابرس در صنعت بر رابطه بین درماندگی مالی و تأخیر در گزارش حسابرسی، تأثیر منفی و تنوع صاحبکار تأثیر مثبت دارد، به‌علاوه اندازه موسسه حسابرسی بر این رابطه تأثیر گذار نیست.

نتایج فرضیه اول برخلاف انتظار بود؛ چراکه به عقیده بسیاری از پژوهشگران شرکت‌هایی که وضعیت مالی ضعیف‌تری دارند، حسابرس را در معرض خطر حسابرسی بیشتری قرار می‌دهند و بنابراین، تأخیر گزارش حسابرسی افزایش می‌یابد. این نتیجه می‌تواند ناشی از این امر بوده باشد که مؤسسات حسابرسی در مورد شرکت‌های درمانده زمان و توجه کافی مبذول نداشته‌اند و درواقع تفاوتی میان آنها با شرکت‌های غیر درمانده (به علت عدم تشخیص و یا فشار صاحبکار) قائل نبوده‌اند که از این لحاظ می‌تواند هشدار برای مؤسسات حسابرسی فعال باشد که با توجه و صداقت بیشتری صورت‌های مالی شرکت‌های درمانده را مورد بررسی قرار دهند. این نتیجه همراستا با نتایج یانتی و بدرا (۲۰۱۸) می‌باشد. با توجه به نتایج فرضیه اول، به مؤسسات حسابرسی و حسابرسان پیشنهاد می‌شود که صورت‌های مالی شرکت‌های درمانده را با دقت و صرف وقت زیادی مورد مطالعه قرار دهند، چراکه در صورت عدم ارائه گزارش واقعی و نادیده گرفتن واقعیت‌ها می‌تواند منجر به ارائه اطلاعات نادرست و عدم تقارن اطلاعاتی به زیان سرمایه‌گذاران.

همچنین یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که حسابرسان متخصص در صنعت به دلیل دانش تخصصی خود در حوزه یک صنعت در مقایسه با سایر حسابرسان، قادر به تکمیل زودتر عملیات حسابرسی هستند که این نتیجه مطابق با یافته‌های حبیب و بویان (۲۰۱۱) و سلطانا، سینگ و همکاران (۲۰۱۵) می‌باشد. بنابراین شرکت‌هایی که به دنبال ارائه به موقع اطلاعات هستند، می‌توانند از حسابرسان متخصص در صنعت استفاده کنند. با توجه به نتایج فرضیه سوم پیشنهاد می‌شود که جهت افزایش اعتبار خود و بهبود کیفیت حسابرسی، تخصص خود را در صنایع افزایش دهند و تنها در زمینه‌هایی که متخصص هستند اقدام به حسابرسی کنند. اما نتایج نشان داد که تنوع صاحبکار منجر به افزایش دوره گزارشگری می‌شود و تأخیر در گزارشگری را افزایش می‌دهد. این امر می‌تواند به دلیل این باشد که چنین مؤسساتی معمولاً با طیف وسیعی از صاحبکاران در ارتباط هستند که عمدتاً کیفیت کار حسابرسی آنها را نیز کاهش می‌دهد. درنهایت پیشنهاد می‌شود که تحقیقاتی با عنوان بررسی مدت تصدی و چرخش صاحبکاران با تأخیر در گزارشگری مالی انجام شود.

منابع

- ✓ پیری، پرویز، شیخ محمدی، امیر، جوادی، نعمت اله، (۱۳۹۲) بررسی ارتباط بین اندازه موسسه حسابرسی، تعداد صاحبکاران موسسه حسابرسی با کیفیت حسابرسی، دانش حسابرسی، دوره ۱۳، شماره ۵۱، صص ۵-۲۴.
- ✓ سلمانیان، مریم، دارابی، رؤیا، (۱۳۹۶)، بررسی تحلیلی درماندگی مالی، مطالعات حسابداری و حسابرسی، شماره ۲۳، صص ۴۷-۶۴

- ✓ شاه نظری، سمیرا، مران جوری، مهدی، (۱۳۹۹)، مروری بر مسئولیت اجتماعی و احتمال ورشکستگی شرکت‌ها، چهارمین اجلاس بین‌المللی مطالعات نوین اقتصاد، مدیریت و حسابداری در ایران، تهران.
- ✓ صالحی، مهدی، تورچی، محمود، عبدالله نژاد، رضا، (۱۳۹۹)، تأثیر معاملات با اشخاص وابسته بر رابطه میان ارتباطات سیاسی و تأخیر در گزارش حسابرسی، پژوهش‌های تجربی حسابداری، سال ۹، شماره ۳۶، صص ۲۴۹-۲۶۸.
- ✓ علوی طبری، سید حسین، عارف منش، زهره، (۱۳۹۲)، رابطه تخصص صنعت حسابرس و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دانش حسابداری، شماره ۱۴، صص ۷-۲۶.
- ✓ لاری دشت بیاض، محمود، قناد، مصطفی، فکور، حسین، (۱۳۹۷)، ویژگی‌های کمیته حسابرسی و تأخیر در گزارش حسابرسی، پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال ۱۰، شماره ۳۷، صص ۲۱۵-۲۴۱.
- ✓ محمدرضایی، فخرالدین، تنانی، محسن، علی‌آبادی، ابوالفضل، (۱۳۹۷)، تأخیر در گزارش حسابرسی و نقش تعدیل‌گر مالکیت خانوادگی، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، دوره ۲۵، شماره ۲۱، صص ۵۱-۷۰.
- ✓ مؤمنی، علیرضا، حسینی، زهرا، (۱۳۹۹)، بررسی میزان تأثیر تأخیر در گزارش حسابرسی و حق الزحمه‌ی حسابرس بر کیفیت حسابرسی در پی ادغام مؤسسات حسابرسی خدمات دهنده به شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، سال ۴، شماره ۳۶، صص ۴۸-۶۲.
- ✓ مهدوی، غلامحسین، حسینی نیا، سمیه، (۱۳۹۴)، بررسی اثربخشی کیفیت حسابرسی بر کاهش تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دانش حسابداری، سال ۶، شماره ۲۱، صص ۷-۳۰.
- ✓ یعقوب نژاد، احمد، امیری، محمد، (۱۳۸۸)، بررسی عوامل مؤثر بر کیفیت گزارش‌های حسابرسی و تأثیر عوامل مذکور بر ضریب همبستگی تغییرات قیمت و تغییرات سود سهام، دوره ۱، شماره ۱، صص ۵۳-۷۵.
- ✓ Altman, E., E. Hotchkiss, (2006), Corporate Financial Distress and Bankruptcy: Predict and Avoid Bankruptcy, Analyze and Invest in Distressed Debt, Hoboken, New Jersey, U.S.A. John Wiley & Sons, Inc
- ✓ Apadore, Kogilavani. & Mohd Noor, Marjan. (2013). Determinants of Audit Report Lag and Corporate Governance in Malaysia. International Journal of Business and Management. Vol. 8, No. 15
- ✓ Arunanda, Benito (2004) "Audit Failure and the Crises of Auditing".European Business Organization Law Review.(5) , pp .634-643.
- ✓ Bartov, E., & Konichitchki, Y. (2017). SEC filings, regulatory deadlines, and capital market consequences. Accounting Horizons, 31(4), 109-131
- ✓ Bellovary, J., Giacomino, D., Akers. M (2007), "A Review of Bankruptcy Prediction Studies: 1930 to Present", Journal of Financial Education, Volume 33
- ✓ Beyer , Anne .., Sri S. Sridhar (2006) Effects of Multiple Clients on the Reliability of Audit Reports, forthcoming in Journal of Accounting Research, pp. 1-33
- ✓ Cohen, S., and Leventis, S (2013) Effects of municipal, auditing and political factors on audit delay, Accounting Forum 37 PP. 40– 53
- ✓ Dunn K A and Mayhew B W (2004), "Audit Firm Industry Specialization and Client Disclosure Quality", Review of Accounting Studies, Vol. 9, No. 1, pp. 35-58.

- ✓ Habib, A. , Muhammadi, A H. , Jiang, H. (2017). Political connections, related party transactions, and auditor choice: Evidence from Indonesia. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 13 (2), 1–19
- ✓ Habib, A. and Bhuiyan, M. and Borhan, U. (2011). Audit firm industry specialization and the audit report lag. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 20: 32–44
- ✓ Hogan, C. E (1997) "Costs and Benefits of Audit Quality in the IPO Market: a self - Selection Analysis", *The Accounting Review*. Vol . 72, No. 1, pp. 67-86
- ✓ Kend, Michael. (2008). Client industry audit expertise: towards a better understanding, *Pacific Accounting Review*, Vol. 20, PP. 49- 62
- ✓ Simnett, R. Aitken, M. & Choo, F. (1995). The determinants of audit delay, *Advances in Accounting*, Vol 13, pp. 1-20.
- ✓ Solomon, I., Shields, M.D., and Whittington, R. (1999). What do industry specialist auditors know?. *Journal of Accounting Research*, 37(1), 191-208
- ✓ Sultana, N., Singh, H., der Zahn, V., & Mitchell, J. L, (2015), "Audit Committee Characteristics and Audit Report Lag", *International Journal of Auditing*
- ✓ Yanti, N., I Dewa Nyoman Badera (2018) Pengaruh Financial Distress dan Audit Delay Pada Voluntary Auditor Switching dengan Opini Audit Sebagai Pemoderasi, Vol.24.3.September (2018):2389-2413
- ✓ Yosia Taruli Mutiaral, Adam Zakaria², Ratna Anggraini, (2018), the influence of company size, company profit, sol vency and cpa firm size on audit report lag, *Journal of Economics, Finance and Accounting – (JEFA)*, ISSN: 2148-6697